

OB 30-LETNICI UREDNIŠTVA

TONE STROJIN

Med dolžnostmi v planinski organizaciji je zlepa ni, ki bi bila vsem tako na očeh, kot je uredništvo Planinskega Vestnika. Med opravili, ki jih terjajo, bi ji težko našli primerjavo, saj zahteva mnogo vztrajnosti, znanja, moči in razgledanosti, jemlje pa zagotovo ves prosti čas. To delo je odgovorno tudi zato, ker gre za posebne stike z ljudmi, ki čutijo, da morajo v Planinskem Vestniku nekaj izpovedati, opisati ali vsaj sporočiti.

Ko je dosednji urednik Tine Orel pred 30 leti sprejemal uredništvo iz rok dr. Arnošta Brileja, mu je nekdanji dolgoletni predsednik dr. Josip Tomišek kot za vezilo napovedal, da bo zdaj več sobot in nedelj predsedel doma kot kdajkoli prej. Navidez nepomembna prerokba se je v treh desetletjih uredniškega dela spolnjevala mesec za mescem.

Od takrat, ko je nastopil uredništvo, pa do danes se je marsikaj spremenilo v gorah, v planinski organizaciji in v ljudeh. Kar ni ostalo v spominu, je zapisano v Planinskem Vestniku, mnogo po urednikovi zaslugi. Naj o njem vsaj nekaj zapišemo.

Tine Orel se je rodil 9. 2. 1913 v Trzinu pri Domžalah. Po končanih slaviščinah študijah, vojaščini in dveletni brezposelnosti je tri leta pred vojno dobil prvo službo na celjski gimnaziji. Isto zaposlitev je nadaljeval po vojni na isti gimnaziji. L. 1947 je bil imenovan za ravnatelja gimnazije in te posle opravljal celih 17 let. Vmes je opravljal inšpektorske naloge na celjskem območju, vodil razne tečaje in opravljal vrsto drugih pedagoških dolžnosti. Pedagoško organizacijsko delo v tem času izpričujejo tudi tiskana »Letna poročila« gimnazije v knjižni obliki.

Leta 1963 je odšel v Ljubljano in začasno prevzel mesto urednika Turističnega vestnika. Že l. 1965 je sprejel mesto pedagoškega svetovalca, konec tega leta pa mesto direktorja Zavoda za prosveto pedagoško službo Ljubljana, ki je pokrival področje 16 občin v SR Sloveniji. L. 1970 je bil imenovan za samostojnega svetovalca za učbenike pri takratnem sekretariatu za prosveto in kulturo, nato pa za glavnega urednika za učbenike pri Zavodu za šolstvo SRS, poleg tega pa je bil član komisije za profesorske izpite pri republiškem komiteju za vzgojo in prosveto. Zadnja zaposlitev pred upokojitvijo je bilo mesto profesorja pedagoške akademije v Ljubljani in na dislociranih enotah v Novi Gorici in Novem mestu za predmet kultura ustnega in pismenega izražanja.

Poleg navedenih zaposlitev je vsa leta opravljal raznovrstno obšolsko delo na publicističnem, kulturno prosvetnem, športnem, predavateljskem in družbenem področju. Tu moramo opozoriti na planinsko delo in uredništvo Planinskega Vestnika.

Tine Orel je bil od l. 1946 do 1963 predsednik PD Celje in to v obdobju po vojni, ko je bilo treba obnoviti vse med vojno uničeno planinsko premoženje nekdanje Savinjske podružnice SPD. Planinske kočje kot Planinski dom v Logarski dolini, Kocbekov dom na Korošici in Frischaufov dom na Okrešlju, zraven pa še Mozirska koča na Golteh in koča na Raduhi — predstavljajo izhodišča za Savinjske Alpe, hkrati pa tudi osnovo visokogorskega turizma v G. Savinjski dolini. Kot predsednik planinskega društva in turistični delavec je videl prihodnost le v povezavi obeh dejavnosti. Mnogo je predaval na planinskih in alpinističnih tečajih. Kot aktiven član GRS Celje je deloval od l. 1947. do 1960. leta. Ni je bilo planinske akcije v Celju, ki v tem obdobju ne bi bila povezana z njegovim imenom. Razumljivo je, da je zasnovo in širino tako vsestransko zastavljene dela kmalu spoznal glavni odbor PZS: njegov član je Orel od l. 1945 do danes.

Orel pa ni bil le organizator in pobudnik planinskih akcij; predobro se je zavedal, da je po vrelec spoznanj treba hoditi v gore. Od l. 1933 do l. 1957 je opravil tudi vrsto plezalnih tur med III. in V. stopnjo. Malokdo še ve, da je spoznal skrite kotičke severne triglavske stene, plezal tudi Prusik-Szalayovo, plezal Hornovo v Jalovcu, Szalay-Gerinov greben v Turski gori, zahodno v Planjavi, Herletovo v Ojstrici in druge. V gore je zahajal poleti in pozimi, prednost ni dajal nobeni skupini, čeprav je morda res, da je gorniško srce zapisal le Gornji Savinjski dolini. V tujini je preplezal nekaj smeri v Gesäuse.

Sicer pa je bralcem znan po idejno poglobljenih, informativno jedrnatih in duhovno širokih uvodnikih, feljtonih in novicah v Planinskem Vestniku in drugod.

Največ časa in dela, ki ga je prof. Tine Orel odmeril planinstvu, je bilo namenjeno urejanju Planinskega Vestnika. Nove poglede na planinsko organizacijo je kot predsednik PD Celje napovedal v Planinskem Vestniku št. 2/49, v katerem je razgrnil marsikaj, kar je v poznejših letih v uvodnikih in pod črto razčlenil in utemeljil s primeri doma in na tujem. Prav to branje je v vsaki številki Planinskega Vestnika predstavljalo »železno« vsebino, mesta, na katerih se je najdalje zamudilo bralčevu oko.

Čeprav je Orlov članek »Pogled nazaj in naprej« v omenjeni številki veljal celjskim planincem na občnem zboru, lahko rečemo, da je z objavo veljal vsej naši planinski srenji. Besede, ki so bile zapisane v prelomnem obdobju na rob dobi, ki je pretekla, so aktualne še danes.

Po svoje srečno naključje je bilo, da je sprejel uredništvo v trenutku, ko je Planinski Vestnik vstopil v petdeseto leto. V uvodniku »Planinski Vestnik — petdesetletnik« v št. 1/1950 je opozoril na več kot polstoletno izročilo revije. Planinski Vestnik priča zadnjih 30 let, kako je planinsko gibanje v Sloveniji sledilo in potrjevalo novo planinsko usmeritev.

Idejni vsebini planinstva je Orel vseskozi odmerjal vidno vlogo tudi na drugih mestih. V vseh spremnih besedah k izboru spisov naših znanih alpinistov in planincev od profesorja dr. Avčina, dr. Mihe Potočnika, Janka Mlakarja do Toneta Svetine in dr. Matjaža Kmecla je vedno poudarjal kulturno in idejno plat gorništvu, prav tako v »Planinskem berilu« (1969) in bibliografiji Munda — Zepič — Zupan.

Čeprav se sam ni ukvarjal s planinskim leposlovjem niti potopisjem — v Planinskem Vestniku je objavil le daljši članek o Gesäuse v letniku 1950/51 — pa je zato z izbrusenim uredniškim peresom mnogo pripomogel h kulturi slovenskega jezika.

Uspešno se je preizkusil tudi v prevajanju iz tuje planinske literature. Prevedel je Tichyjevo »Himalajo« in Terrayevo »Osvajanje nekoristnega sveta«, z J. Šmitom pa Kugyjeve »Julijske Alpe v podobi«.

Sodeloval je pri Schönerjevem vodniku »Die Julischen Alpen«, 2. izdaja l. 1967, in v reviji »Der Winter«. Bil je član Hiebelerjevega uredniškega odbora »Alpinismus«, ki je za to mednarodno revijo priredil posebno jugoslovansko številko 4/1968. Planinski Vestnik se zamenjava z okrog 30 sorodnimi planinskimi revijami in je torej znan po vseh deželah, ki planinsko kaj pomenijo.

Kot dolgoletni planinski in turistični delavec v Savinjski dolini ni mogel mimo zanimivih podrobnosti v Robanovem kotu, o Solčavi in znani vpisni knjigi iz l. 1862. Če ne osebno, pa s pismenimi stiki je pripomogel, da so bila obdelana razna planinska zgodovinska in etična vprašanja. S srcem in peresom je bil dolgih trideset let animator slovenske planinske kulture.

Zaradi polivalentnosti vsebine je bil Planinski Vestnik cenjen pri znanstveno raziskovalnih zavodih, ki so ostali naročniki prav zaradi znanstvene tehtnosti razprav v glasilu in zaradi sodelovanja znanih osebnosti. Posebno mesto je glasilo odmerjalo problematiki etnično ogroženih krajev na Koroškem in v Furlaniji.

Planinski Vestnik si je štel v čast, da v njem občasno sodelujejo tudi vidni slovenski pisatelji in pesniki, nekateri od njih pa so prav v Planinskem Vestniku nastopili svojo umetniško pot. Po njihovi zaslugi je slovenski gorski svet postal sestavni del zgodbe o slovenskem človeku v gorah.

Vsa leta je s kleno informacijo urednik vzdrževal Razglede po svetu, ki so se jim pridruževale še rubrike Varstvo narave, Iz planinske literature in Alpinistične novice. Samo tega gradiva je za nekaj knjig. To pa je delo, ki najbrž nikoli ne bo prav ovrednoteno in prikazano.

Osebna zagnanost in predanost urednika je omogočila pravočasno izhajanje Planinskega Vestnika. To je redka stvar pri reviji, ki ima nepoklicnega urednika in v primerjavi s številom članov relativno malo sodelavcev. Nedvomno je urednikova zasluga, da v treh desetletjih ni izšla nobena dvojna ali četrtna številka, ki navadno odkriva urednikovo zadrego.

Glasilo Planinski vestnik je pri razmahu planinske kulture bilo in ostalo matica kulturnega dogajanja in ustvarjanja. Prav gotovo je Planinski Vestnik ena zadnjih stvari, ki bi se jim PZS odpovedala.

Ob literarnem in uredniškem delu prof. Tineta Orla moramo podčrtati tudi njegov delež v planinski propagandi in umetnosti. Štiri leta je bil načelnik propagandne komisije PZS. V tem času je organiziral izdajo »Planinskega berila« pri Mladinski knjigi l. 1968 ob sodelovanju 31 avtorjev, planinsko bibliografijo pod naslovom »Slovenske gore v besedi, podobi in glasbi« l. 1965, in obširno publikacijo »Življenje v naravi« pri Partizanski knjigi l. 1971 ob sodelovanju šestih avtorjev. Velik delež je imel pri organizaciji vrste proslav ob 70-letnici PZS in skupaj s Francetom Zupanom pri razstavi »Slovenske gore v podobi«, ki je obkrožila Slovenijo in obiskala tudi Koroško.

Poleg tega je bil več let glavni urednik »Celjskega zbornika«, sodelavec Celjskega tednika in še kje. Izbor tem, s katerimi je sodeloval, je izredno širok, saj zajema literarno zgodovino, gledališke kritike, spominske članke in recenzije.

V povezavi s publicistiko je njegovo organizacijsko kulturno prosvetno delo, delo v izdajateljskih svetih, pri ljudskih univerzah, v uredniških odborih ali pri natečajih zlasti v celjski regiji, neredko pa tudi pri raznih republiških komisijah in svetih.

Ne samo pisana beseda, tudi predavateljska dejavnost je močno zastopana v Orlovem življenju in delu, zlasti v Celju. Tako kot pri publicistiki je tudi izbor tem na predavanjih bogat in pester.

Ob tem pregledu ne smemo mimo tistega dela, ki ga je opravil kot turistični delavec v raznih vlogah od urednika Turističnega vestnika pa prek podpredsednika stalne turistične konference v Celju vsa leta njenega obstoja; bil je podpredsednik Celjske turistične zveze od l. 1952 do 1963, pa tudi podpredsednik okrajne gostinske zbornice in

predsednik odbora za izgradnjo Gornje Savinjske doline v letih 1960 do 1963. Ni dvoma, da so to povezavo terjale prav planinske odgovornosti. Naj bodo te vrstice uredniku za vezilo ob 30-letnici urednikovanja v imenu vseh sodelavcev, odbornikov, članov uredniškega odbora Planinskega Vestnika in vseh, s katerimi se je urednik srečeval v gorah in v PZS, izrečene v zahvalo za vse, kar je v 30 letih prekopal in izkopal na tako negovani njivi, kot je Planinski Vestnik.

SPOMINSKA SMER TOMAŽA UDOVČA

FRANCI HORVAT

Misel na to smer se je v meni porodila že pred dvema letoma. S Tonetom sva leta 1977 zrla v tisto zajedo potihem sem že takrat mislil nanjo. Takrat pa se mi je zdela previsna stena surova in nepreplezljiva. Lansko leto, bilo je 29. novembra, sem videl dva, ki sta se poskušala v zajedi. Vendar ju je tisti grobi previsni kamin zavrnil. Vstopila sta po stebru in nato prečila v zajedo. Po uspešnem spustu sta povedala, da sta jima zmanjkala le dva svedrovca. Kar oddahnil sem se, ko sem zvedel, s čim lahko uženem steno. Vedel sem, da je sedaj vrsta na meni. S tovarišem sva se takoj domenila, da greva naslednji dan poizkusit srečo. Toda dež in sneg nama je to preprečil. Za trdno sem sklenil, da se naslednje leto zopet vrnem. Hotel sem s to smerjo čimprej opraviti, zato nisem čakal na »prvi maj«.

Ker aprila delam vse sobote, sem moral računati samo na nedeljo. V Paklenici sem imel namen poskusiti druge stene, zato mi je to najbolj prijalo. Po nekaj zapletih smo se v Celju naložili v fiat 850, Janez z družino in jaz. Vreme je bilo muhasto. Dež in veter. Ura je bila že sedem zvečer, ko smo zagledali morje. Začuden smo gledali proti Učki. Pomislil sem, da v Paklenici ne bo nič boljše. Malo sem zadržal, Janez pa je vozil, vozil in mimo Starega grada proti Zadru, k sreči samo nekaj kilometrov. Ustavimo se v zelo znanem gostišču. Naj prespimo tu ali gremo na parkirni prostor v Paklenico? Janezova žena, ki se ji oskrbnik Joco ni preveč priljubil, se je odločila, da gremo na parkirišče. Hčerka, ki je kar dobro prestala vožnjo, je okoli enajstih že dremuckala. Po petnajstih minutah »safari« vožnje smo končno prišli na cilj. Močno šumenje vode je pričalo, da ni dolgo, kar je deževalo. Tudi po stenah je bilo še mokro.

Midva si napraviva ležišče pred avtom, ženski pa v njem. Poskušal sem zaspati na vse načine, pa ni šlo. Proti jutru sem čakal, kdaj se bo vliilo. Bova zmogla ali naju bo stena zavrnila? Se bova morala tudi midva vrniti brez uspeha? Prve kaplje so že tu. Deževalo je petnajst minut. Nato veter razžene oblake na vse strani. Po zajtrku se najprej odpraviva v Kokošjo smer. To smer sem pred leti že plezal. Najhuje mi je bilo čez vodo. Noga mi še vedno ne dovoljuje kakšnih skokov. Končno se z Janezovo pomočjo le znajdem na drugi strani. Treba je po stebru, nato pa rahlo v desno. Skala je trdna, vsak oprimek pa poskusim dvakrat. V meni je še vedno strah iz Mrzle gore. Po prvem raztežaju se ogrejem, že gre bolje. Ustavi me naslednji. Iz dokaj lahkega sveta preide v nekašno zajedo. Še nekaj raztežajev, poldrugo uro, pa sva na vrhu. Za Janeza je bila to prva smer, zato mu še več pomeni. Ženi, ki je opazovala moža pri plezanju, so oči kar bleščale od ponosa. Okoli desete ure so se nam na klopi pridružili še alpinisti iz AO Železničar.

Moje misli so spet drugje. Skrbno izbereva opremo. Še zadnji pregled stene z daljnogledom in že greva. Zopet je voda tista, ki mi dela največ preglavic. Sklenil sem to smer, če mi uspe, posvetiti Tomažu.

Nekaj časa se motava po bodičevju, se naveževa in že hitim po razpokah v zajedo. Prvi raztežaj je še lahek, na koncu samo zatakнем zanko okoli skale in imam stojišče. Toda težave so že tu. Janez je vrv zavozljal. Komaj razvozlava. V zajedi rasteta dve figi. Skala je dobra, tako da sva do luknje rabila dobre pol ure. Tu sem zabil klin, za nadaljnji vzpon dobro oporo. V luknji je stena precej vlažna. Kje naj zabijem! Pot mi zapre previsna poč. Drugega nama ne preostane, kot da vrtava. V sila nerodnem položaju zatakнем zanko okoli rogla, ki mi rabi za ravnotežje. Sveder le počasi leze v skalo. Po petnajstih minutah sta ploščica in vijak v luknji. V ploščico obesim lestvico in jo previdno obremenim. Vijak se zvije in — drži. Hitim z naslednjim vrtanjem. Zagozdim se v ozek kamin. Spomnim se dve leti nazaj, na Tomaža. Vse, kar se je takrat pripetilo, podoživljam. Njegov padec me je strašno pretresel. Kot da je z njim šlo del mene. Svedrovec je v steni, lestvica je v njem. V dosegu vidim lusko, ki pomeni konec svedranja. V lusko zatakнем lestvico in to mi pomaga priti na boljše stojišče. Še čez strmo ploščo in že sem na stojišču. Po daljšem času pripleza Janez za mano, zapleza mimo mene po počeh. Slab raztežaj in že je zunaj stene, na grebenu. Kot da bi se mi odvalil kamen od srca.